Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 9.09.2026 www.osw.waw.pl

Nowelizacja Ustawy o mobilizacji obronnej ChRL

Michał Bogusz

31 sierpnia Xi Jinping promulgował nowelizację Ustawy o mobilizacji obronnej ChRL (中华人民共和国国防动员法) z 2010 r., która wejdzie w życie 1 października br. Nie wprowadza ona rewolucji w systemie mobilizacyjnym, ale znacząco rozszerza zdolność państwa do szybkiej mobilizacji wszelkich zasobów, w tym technologicznych i cyfrowych. Wzmacnia też bezpośrednią kierowniczą rolę Komunistycznej Partii Chin (KPCh) i samego Xi Jinpinga, eliminując de facto struktury państwowe z procesu decyzyjnego. Pogłębia fuzję cywilno-wojskową, wprowadza kontrolę łańcuchów dostaw i systemu rezerw oraz mechanizm kontroli danych, technologii i zasobów gospodarczych. Nie ma w tej chwili przesłanek do uznania, że zmiany w ustawie są elementem planowania przez Pekin konkretnych działań ofensywnych w najbliższym czasie. Są one jednak częścią długofalowej polityki systematycznego przygotowywania Chin do potencjalnego konfliktu ze Stanami Zjednoczonymi.

W ustawie po raz pierwszy określono definicję mobilizacji oraz jej cel jako „zapewnienie szybkiego przejścia między pokojem i wojną". W znowelizowanej ustawie połączono mobilizację z rozwojem gospodarczym i systemem reagowania kryzysowego, a jej przepisy dotyczą rezerw strategicznych, transportu, ochrony zdrowia czy cyberbezpieczeństwa. Mobilizacja ma obejmować nie tylko siły zbrojne i przemysł zbrojeniowy, lecz także przedsiębiorstwa państwowe i sektor prywatny, dane elektroniczne i praktycznie wszelkie „zasoby cywilne".

Ustawa po zmianach znacznie bardziej integruje również system mobilizacyjny z systemem zarządzania kryzysowego. Jest to istotne w obliczu rosnącej częstotliwości katastrof naturalnych w Chinach. Zapobieganie im oraz zwalczanie ich skutków stanowią jeden z filarów legitymizacji wewnętrznej KPCh.

Partia na czele

System mobilizacyjny został wyraźniej podporządkowany kierownictwu KPCh, w tym lokalnym komitetom partyjnym, a rolę struktur państwowych sprowadzono do implementowania decyzji partii. W artykule 3 znalazło się wprost stwierdzenie, że „działania w zakresie mobilizacji obronnej prowadzi się, przestrzegając kierownictwa KPCh, wdrażając Myśl Xi Jinpinga o wzmacnianiu armii, przestrzegając Ogólnej Koncepcji Bezpieczeństwa Narodowego oraz realizując linię strategii wojskowej Nowej Ery". Wzmacnia to także bezpośrednią władzę obecnego sekretarza generalnego KPCh nad procesem mobilizacyjnym. W tym aspekcie nowelizacja jest elementem pogłębiania przez Xi Jinpinga kontroli nad Armią Ludowo-Wyzwoleńczą (ALW).

Usunięto przepis stanowiący, że Rada Państwowa i państwowa Centralna Komisja Wojskowa ChRL „wspólnie kierują całością prac mobilizacji obronnej i formułują politykę, kierunki i przepisy". Eliminuje to z całego procesu decyzyjnego organy państwowe i pozostawia kierowniczą rolę w rękach Centralnej Komisji Wojskowej KC KPCh (CKW). Również Państwowa Komisja Mobilizacji Obronnej została podporządkowana „scentralizowanemu i jednolitemu kierownictwu KC KPCh". Od 1 października także lokalne komisje mobilizacji będą działać pod zwierzchnictwem komitetu KPCh tego samego szczebla i pod nadzorem komisji wyższego szczebla.

Powrót do wojny powszechnej

Zmiany w ustawie wyraźnie stanowią reakcję na światowy zwrot w sferze bezpieczeństwa – od „małych, profesjonalnych armii czasu pokoju" ku państwu zdolnemu do prowadzenia długotrwałego konfliktu całymi zasobami społeczeństwa i gospodarki. Dla samych Chin nie jest to nowość, a jedynie powrót w unowocześnionej formie do maoistowskiej koncepcji „przedłużającej się wojny ludowej", która jest odpowiednikiem europejskiej strategii obrony totalnej. Nie należy jednak utożsamiać tych modeli. Różnica polega na dalej idących w ChRL celach centralizacji i administracyjnego podporządkowania gospodarki i społeczeństwa wyzwaniom wojennym, a przede wszystkim postawienia na absolutną hierarchiczność, podczas gdy europejskie odpowiedniki widzą siłę w sieciowości i autonomii elementów.

Na poziomie praktycznym po nowelizacji państwo otrzymuje podstawę do systematycznego gromadzenia i odnawiania danych o potencjale mobilizacyjnym. W ustawie wprowadzono koncepcję „dynamicznej aktualizacji" informacji o rezerwach. Mobilizacją objęto również przedsiębiorstwa działające w sektorach zaawansowanych technologii, gromadzenia danych elektronicznych, cyberbezpieczeństwa czy tworzenia software'u. Rezerwy strategiczne obejmują nie tylko towary, lecz także technologie i zdolności produkcyjne, przy zwiększonej odpowiedzialności i udziale sektora prywatnego w obronie narodowej, a jedną z form utrzymywania zasobu staje się samo zarejestrowanie na potrzeby ALW.

Odpowiedzialność za rezerwy przechodzi z lokalnych jednostek poboru na władze państwowe i organy wojskowe wszystkich szczebli według podziału kompetencji. Pomagać mają urzędy państwowe, organizacje i przedsiębiorstwa. Ustawa po zmianach nakazuje też uwzględnianie wymagań obronnych już podczas planowania, projektowania, budowy i utrzymywania infrastruktury.

Przedsiębiorstwa państwowe i prywatne, organizacje i osoby fizyczne mogą otrzymywać zadania związane z magazynowaniem, transportem i dystrybucją rezerw strategicznych. Po rozpoczęciu mobilizacji muszą priorytetowo zaspokajać potrzeby obronne. Równocześnie państwo ma zachęcać przedsiębiorstwa, instytucje i organizacje społeczne do zwiększania zarówno fizycznych zapasów, jak i „rezerw technologicznych" oraz „rezerw zdolności produkcyjnych". Istotne jest tutaj nie tylko zabezpieczenie produkcji zbrojeniowej, lecz także stworzenie jeszcze w czasach pokoju zdolności do skoku produkcyjnego na wypadek konfliktu.

Skok produkcyjny

Nowelizacja tworzy też bardziej rozwinięty system planów, testów i ćwiczeń mobilizacyjnych. Firmy zbrojeniowe mają regularnie ćwiczyć konwersję i wzrost produkcji oraz utrzymywać rezerwowe bazy danych i oprogramowania. Chińska koncepcja mobilizacyjna wyraźnie zmierza w stronę „rezerwowania zdolności", a nie wyłącznie produktów. Po raz pierwszy wprost nakazuje się ocenę odporności i bezpieczeństwa wojskowych łańcuchów przemysłowych i dostaw. Celem jest zapewnianie nie tylko płynnego działania produkcji zbrojeniowej, lecz także zdolności jej gwałtownego zwiększenia.

Rozszerzono możliwości przejmowania zasobów cywilnych. W razie niewystarczających zapasów po rozpoczęciu mobilizacji władze powiatowe i wyższe mogą zarówno dokonać rekwizycji, jak i przejąć zasoby cywilne. Do definicji „zasobów" dodano wprost „środki transportu", a pojęcie „inne materiały" zastąpiono szerszym terminem „inne zasoby". Biorąc pod uwagę podkreślenie w nowelizacji kwestii cyberbezpieczeństwa, można uznać, że państwo rezerwuje sobie prawo do przejmowania zasobów i w tej domenie, np. mocy obliczeniowych prywatnych przedsiębiorstw, w tym sektora sztucznej inteligencji.

Jest to też element „rezerwowania zdolności", ponieważ KPCh traktuje propagandę, kontrolę informacji w kraju i działania dezinformacyjne jako elementy działań wojennych i chce zachować możliwość szybkiego zwiększenia swojego potencjału w tych dziedzinach. Na powyższe wskazuje również wprowadzenie w ustawie podstaw prawnych do zarządzania platformami informacyjnymi i zwalczania „fałszywych informacji" podczas mobilizacji.